

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Пелагия Михайлова Терзийска, ЮЗУ „Н. Рилски” – Благоевград на дисертационен труд на тема: **„СЪЧЕТАВАНЕТО НА ОБУЧИТЕЛНИ И ТЕРАПЕВТИЧНИ МЕТОДИ ЗА УЧЕНИЦИ С АУТИЗЪМ ОТ ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ СПЕЦИАЛИСТИ”**, за получаване на образователната и научна степен „доктор”

Професионално направление 1.2. Педагогика; Докторска програма „Специална педагогика“

Автор: *Екатерини Теодорос Карамани*

Научен ръководител: *доц. д-р Емилия Хинкова Евгениева*

Настоящата рецензия е изготвена на основание заповед № РД 38-9/07.01.2019 на ректора на Софийски университет „Св. Климент Охридски”, както и на решение на научното жури по процедурата.

Общо представяне на процедурата и докторанта

Екатерини Кармани е редовен докторант в катедра „Специална педагогика и логопедия“ при Факултета по начална и предучилищна педагогика на СУ „Св. Климент Охридски”.

Завършила е бакалавърска степен в Солунски университет „Аристотел“ - гръцка филология. След това продължава обучението си в магистърска програма „Специална педагогика“ на СУ „Климент Охридски“. От 15.09.2003 е учител в средни училища в Гърция, където преподава и на ученици със специални образователни потребности. Доброволец е в Асоциация аутизъм в Ретимно, Крит, Гърция. Участвала е в семинар „Межкултурно образование“ - Егейски университет, Гърция и семинар по Брайл в Център за образование и рехабилитация на незрящите към Министерство на труда, социалното осигуряване и социалната солидарност на Гърция.

Очевиден е интересът на докторант Кармани към проблемите на специалното образование, включително и към лицата с аутизъм, който се доказва и със записването в докторска програма „Специална педагогика“ и изборът на темата на дисертационния труд.

Процедурата по защитата е спазена, а представените материали и документи са в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на СУ “Св. Климент Охридски”.

Актуалност на тематиката

Днес особено внимание заслужават децата и учениците от аутистичния спектър. Изследват се трудностите, пред които са изправени преподавателите в образователния процес – трудности по отношение на формирането на социални умения, умения за учене, за общуване, умения за изразяване и разбиране на емоции и др.п. Всички основни умения на учениците от аутистичния спектър са свързани с ниски нива на функциониране. Това налага необходимостта от използването на различни методи и техники за ефективно осъществяване на корекционно-педагогическия и терапевтичен процес с тях. От изключителна важност е всички субекти, ангажирани с обучението и терапията им да бъдат много добре запознати с особеностите в тяхното развитие и поведение. Затова интересът на докторант Катерини Карамани към проблема за съчетаване на обучителни и терапевтични методи от педагогическите специалисти при работа с ученици от аутистичния спектър представлява интерес.

Представяне на труда и оценка на съдържанието

Дисертационен труд съдържа 140 страници основен текст плюс 18 страници литература и 12 страници приложения. Библиографията включва 188 източника (85 са достъпни онлайн), от които 187 заглавия на английски език и едно на френски език.

Представеният за рецензиране труд е разработен в увод, три глави, заключение и приноси.

В увода докторант Карамани накратко обяснява значимостта на темата и мотивацията си за дисертационното изследване. Посочва определение за аутистичния спектър според Американската Психиатрична Асоциация от 1994 г. (цит. по Farmer, 2013). Тук са представени целта, задачите и 2 хипотези на изследването. Конкретизиран е и контингентът на изследването (разделен в 4 групи: масови учители, работещи с деца с аутизъм в началното училище; масови

учители, работещи с деца с аутизъм в средното училище; деца с аутизъм в началното и средното училище). Коректно са определени методи на проучването и неговите етапи.

В първа глава се прави теоретичен преглед на обучителни и терапевтични методи за ученици с аутизъм. Представени са вижданията на различни автори, относно основни характеристики на учениците от аутистичния спектър; причините на аутизма, неговото разпространение. Вниманието се насочва към етимологията на думата аутизъм. Прави впечатление, че тук се цитират някои от причините за аутизма по Quill 1995, а всъщност в последващото изброяване на причините включва цитирането на автори от 2013 и 2015, въпреки че това цитиране е посочено по Quill 1995.

Особен интерес в тази глава представлява описанието на преподавателски методи, които са подходящи за ученици с аутизъм. Специално внимание се обръща на методът TEACCH (Treatment and Education of Autistic and Related Communication Handicapped Children) - Лечение и образование на деца с аутизъм и други нарушения в общуването. Разглеждат се подходи, насочени към разбиране на поведението на децата от аутистичния спектър и неговата зависимост от средата. Изтъква се значимостта на поведенческата интервенция, на интервенцията за развитие на взаимоотношенията, терапията на невербалното поведение. Докторант Карамани обобщава, че няма един единствен метод, който да се прилага при всяко дете от аутистичния спектър. Подчертава, че е необходимо да се съчетават инструменти и стратегии за обучение, за да се постигне оптимална ефективност, както и терапевтични методи за подобряване на различните умения на учениците. В тази връзка тя описва различни терапевтични методи, сред които трудова терапия, физиотерапия, терапия за сензорна интеграция, речева и езикова терапия.

Втора глава, която включва само 3 страници, отново представя посочените в увода, цел, задачи, хипотези, контингент и методи на изследването.

В трета глава се прави анализ на получените от изследването емпирични данни. Направен е добър, както качествен, така и количествен анализ на

получените от анкетното проучване резултати. Същите са онагледени с 14 диаграми.

Докторант Карамани изразява изненадата си от факта, че „има огромен брой преподаватели, които не променят методите си на обучение към учениците с аутизъм“. Това е тревожна констатация, към която тя изрично насочва вниманието на читателя.

Коректно е направен и анализът на протоколите от наблюдението на ученици с аутизъм (30 ученици). Прави добро впечатление, че тези наблюдения са осъществени лично от докторант Карамани в междучасията, а така също и по време, когато учениците не са в учебния час, а в частни училища и центрове, където са следобед и получават допълнителна помощ от специалисти.

Посочени са критериите и показателите на основата, на които се прави качествен анализ и съответно количествен анализ. Констатирана е тревожната тенденция, че комуникативните умения при по-големите ученици по-трудно се подобряват в сравнение с тези на по-малка възраст. Факт върху, който учителите и другите специалисти трябва определено да се замислят. Изключително положително оценявам диаграмите, които представят резултатите от сравняване по съответните показатели на учениците с аутизъм от началното и средно ниво на образование.

В заключението се правят препоръки, които са насочени, както към подобряване на практиката, така и на бъдещи изследвания по разглеждания в дисертационния труд проблем.

Приноси:

Приемам коректно формулираните приноси, които са посочени в автореферата.

Преценка на публикациите:

С доклади по темата на дисертационния труд докторант Карамани участва в 3 конференции на Софийски университет.

Докладът ѝ „Комбиниране на преподавателски и терапевтични методи за ученици с аутизъм от преподавателите“ е публикуван в Young Researchers, Conference Proceedings 2018, St. Kliment Ohridski University Press, Sofia 2019 Volume 1- p.388-395

Престои публикуване на докладите ѝ: „Методи за терапия на ученици с аутизъм“ и „Методи на преподаване за ученици с аутизъм“

Автореферат:

Авторефератът представя по обобщен начин дисертационния труд. В него добре са открити обобщените изводи, препоръки и приноси на автора.

Бележки и препоръки:

1. Смятам, че има известна фрагментарност, разпокъсаност и стихийност при структуриране на отделните моменти от дисертацията.
2. Когато се цитира дословно някой автор – текстът се поставя в кавички, което не е направено. Например стр. 37, 38 и др.
3. Смятам, че в един дисертационен труд трябва да се използва по-премерено и коректно Wikipedia.
4. Втора глава, която е само от 3 страници, е по-добре да се обедини с трета глава.
5. Има автори, които се цитират в текста, но не са посочени в ползваната литература. Например: S. Baron-Cohen, 2002 – с. 41.

Въпроси:

1. Кое затруднява педагогическите специалисти да съчетават обучителни и терапевтични методи в работата с ученици от аутистичния спектър?
2. От кои фактори в най-голяма степен зависи с кои от представените в дисертационния труд методи е най-добре да започне обучителната и терапевтична дейност с деца от аутистичния спектър?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Представеният дисертационен труд, разработен от докторант Катерини Карамани, отговаря на изискванията, които се предявяват към разработки за придобиването на образователната и научна степен „доктор”.

На основата на очертаните достойнства на труда, на демонстрираното умение за научно изследване и приносите на автора, давам положителна оценка и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор” на Катерини Карамани в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, докторска програма „Специална педагогика“.

5. 03.2019 г.

Рецензент:.....

Доц. д-р Пелагия Терзийска